

1948

Estudi històric i artístic de l'antiga imatge de la Mare de Déu del Remei

Vicente Miguel Pablo Manuel

Com bé sabem, enguany commemorarem el 75 aniversari de la restitució de l'actual imatge de la Mare de déu del Remei a Lliria, i com cada any, celebrem les festes en les que ella és l'element central tant de les celebracions i dels dies grans com de la pròpia confraria, un element que es objecte de veneració pels que en som devots i que constitueix un llegat artístic i cultural que concentra una gran càrrega de sentiments i valors immaterials.

Tot i això l'actual imatge que ara coneixem, no ha estat l'única en presidir l'altar major de l'església del Remei de la Vila de Lliria sent, al capdavant, el resultat del llegat dels Pares Trinitaris, la qual ha conservat fins l'actualitat la Confraria de la Mare de Déu del Remei i la Santíssima Trinitat.

Segons descriu el cronista Luís Martí en el seu llibre "Los trinitarios Calzados en la villa de Lliria", ja en 1659 apareix documentació en que s'esmenta que els trinitaris es traslladen des del convent del paratge de les fonts o de sant Vicent, al "convent del remei", així mateix en la concòrdia pactada entre la Vila de Lliria i la comunitat de trinitaris, el 10 de maig de 1670, s'acorda entre altres coses erigir un altar per a la imatge de nostra senyora del Remei. El 1691, ja fundada la confraria es designen portadors per a portar la imatge, així mateix, en 1694 es determina que es facen unes andes per a portar-la en la festa anual. Podem per tant pensar que es tractava de la que seria la primera escultura de la Mare de Déu del Remei existent al convent, una imatge exempta, tallada en fusta, molt probablement de talla completa i d'estil tardorenaixentista o del primer barroc.

Més endavant, en 1705 la confraria decidix fer una nova imatge, possiblement aquesta substitució vinguera determinada per un canvi no sols en el gust estètic sinó també en el desig dels confreres de tindre una imatge pròpia que no fora propietat dels pares trinitaris, La qual presidiria des d'aquell moment les processons i es guardaria durant la resta de l'any en la casa del claviar, és en aquesta imatge en la que ens centrarem.

Arran de la contrareforma catòlica, des de principis del segle XVII i fins ben entrat el XVIII, triomfaran tant a Europa com a la recent evangelitzada Amèrica els estils Barroc i Rococó que marcaran de manera definitiva el llenguatge de les arts plàstiques en general i sobretot en l'àmbit de la imatgeria processional.

Al segle XVIII s'observa a les zones corresponents tant a l'antic regne de València com a Múrcia la proliferació d'imatges de vestir que poc a poc aniran substituint-ne d'altres més antigues i que, o bé aniran perdent devoció per ser considerades tosques o bé, començaran a revestir-se amb rics teixits, acostant-les als gustos del moment.

L'antiga imatge de la Mare de Déu del Remei és una mostra ben clara d'aquell canvi de tendència, una imatge feta per a processonar i vestir amb ornaments que imitaven les tendències de la moda del vestir de la reialesa de l'època, emprant cossets estrets i guardapeus amb vol que remarcaven la silueta de la imatge.

Podem pensar per similitud amb altres imatges del segle XVIII que la talla de la Verge, era una imatge de tipologia de «candeler» o «devanadera». Un tipus d'escultura pensada per portar vestidures i cabellera que normalment constava d'un maniquí tallat fins la cintura, amb una estructura troncocònica de llistons de fusta que descendien fins la base, sent coberts per les sinagües i el guardapeu.

Aquesta tipologia d'imatge va ser la més comuna dins de les fetes per a ser vestides, fins a finals del segle XIX en que començava a generalitzar-se fer la talla d'una manera més anatòmica encara que també mantenint més esbossades les parts que anirien cobertes.

Amb l'aparició de la esmentada imatge llaurada el 1705 es consolida la iconografia actual de la Verge del Remei a Lliria, tal com ens ha arribat, una imatge de disposició frontal, vestida amb una adaptació de l'habit trinitari, amb l'escapulari en la mà dreta i el Jesuset en la mà esquerra, coronada amb una corona imperial i aureola de plata, tot rematat amb un mantell de vellut fosc. Els trets facials de la imatge trobaven punts en comú amb l'estètica de la imatgeria mariana del tardobarroc, amb celles arquejades i poblades, nas llarg i fi i boca menuda, trobant també similars característiques en el rostre del Jesuset.

La Imatge de la Mare de Déu va tindre gran devoció al llarg del temps, però no va estar exempta dels successos i canvis socials ocorreguts al llarg de la història, podent destacar dos moments especialment convulsos:

El primer es tracta de la desamortització de Mendizábal, decretada al 1836 pel que molts convents van ser exclaustrats i els seus béns, venuts a mans privades. Durant aquell succés, la comunitat Trinitària de Lliria va ser extingida i la imatge de la Mare de Déu del Remei reubicada al Reial Monestir de Sant Miquel.

1948

Potser per la devoció que tenia, i pel desig de la confraria de tornar a tindre la seua verge i poder celebrar les festes en el seu honor, es va determinar al 1851 tornar a beneir l'església del Remei, baixant de Sant Miquel la venerada imatge.

És des-d'aquell moment que es comencen a elaborar els mantells i vestits que ara coneixem com són el de «la Manyeta» i el del corpus, fins al 1920 que es confeccionarà el conjunt tèxtil brodat per la casa Burillo de València, el mantell del qual porta actualment a la processó.

D'altra banda, el segon fet destacable i que revestiria major gravetat va ser la Guerra Civil que va suposar la desaparició total de la talla. A l'estiu de 1936, veient que les esglésies de Lliria començaven a ser assaltades i les peces artístiques que en elles hi havia, cremades o saquejades, un grup de remedians van tractar d'ocultar la venerada imatge de la Mare de Déu del Remei. L'estratègia va passar en un primer moment per col·locar al vuit de l'altar major la verge que anava sobre la roca que eixia a la cavalcada, abillant-la amb vestidures de la imatge principal.

D'aquesta manera la imatge original va aconseguir ser amagada, encara que finalment algú va advertir que la Verge que presidia l'església no era la que buscaven.

Martí Ferrando ens conta com la imatge per poder ser transportada i ocultada, va ser introduïda dins un sac, fet que ens dona una pista més de que la imatge devia estar tallada únicament fins la cintura, permetent separar-la de l'estructura inferior de llistons que hem mencionat anteriorment.

La imatge de la Mare de déu del Remei finalment va ser destruïda a l'agost de 1936 quedant l'església del remei clausurada i la confraria òrfena de la seua patrona que l'havia acompanyada des dels albors del segle XVIII.

Nou anys després del final de la guerra, el 1948 arribava a Lliria la nova imatge que ens ha arribat fins avui, tallada per l'escultor José María Ponsoda Bravo, una imatge que prendria com referent l'anterior, però que s'ajustava a l'estil de l'autor, i a les exigències de la junta de reconstrucció de la diòcesi de valència, però sense perdre mai el referent del que va ser la desapareguda imatge.